

Franz Albert Schultz

**Programma Utrum Deum Deceat, Filium Suum Unicum In Carnem Humanam
Misisse? : Die Servatoris Nostri Natali, Pio Mentis Affectu**

Regiomonti: Hartung, 1759

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn84397883X>

Druck Freier Zugang

Ving Profother ymd. Kap
101a. B.

48. b. 31.

425

Fa-1092(100.)

- 1) Taddel (Joh. Jac. Thier) de lingua Libellus
2) Apologorum
3) Skeler (Gerhard. Henning) de chorea
4) Viti
5) Quistorp (Joh. Bernh.) de mystici
Spiritus sancti in Mariam pepercen
tu vuxta Effatum Luc 1, 34
6) Bibliotheca elegantiorum et spualio-
num in illustriora et selectiora veteru
testam. Testamenti loca
7) Gindan (Jr. Oasnt. Dary) Hyssum
du in dnu gaudium Librum ppi pnr
vntu fctm
8) Boemia (Joh. Gottl.) De Philippi
Melanchthonis in Academicam Lypi
cam insignibus meritis oratio
9) Doederlein (Christ. Albert) de dono
Spiritus Sancti ad episcopi Ministerium
nam alligato
10) Wiggers (Otto. Ernst. Christ.) de Vsu et
Abusu rationis humanae in rebus divinis
11) Christ. Luth. Confessionis dnt. Dnt.
Christi pnr pnr pnr und pnr pnr
Joh. Carl Ludewigs pnr pnr pnr pnr
12) Muller (Joh. Steph.) Christus per ipse
Socinianorum placita Deus
13) Ballhazar (Joh. Henr.) Historia locorum
Theologicorum Phil. Melanchthonis
14) Halkin (Casp. Jac.) de Petro non Petra
15) Deinde de Vocatione ad ministerium
ecclesiasticum
16) Schaller (Steph.) Archæologiae sacrae

- 27) Soderlern (Christ. Albert) de Christiani
Christo ex mortuis resurgenti de
moniali ad illustrandum locum Sardin Romen. 4
- 28) Rient (Carl. Joh.) Oraculum in Euang.
Luc 1, 16-21 ex Esai 47, 1, 2 citatum de
- 29) Reckner et J. natus Academiae Regionon
fanae programma utrum deum deceat
filium suum unicum incarnem humanam misse
- 30) Bries (Joh. Gabr) de doctrina legum Mosai-
carum praesentia illustratione opposita
- 31) Scherfen (Andr. Christ) de litteris vocali-
bus et accentibus in scriptura veteri
Testamenti hebraeu

PROGRAMMA,
**UTRUM DEUM
DECEAT,**

FILIUM SUUM UNICUM

IN CARNEM HUMANAM MISISSE?

**DIE SERVATORIS NOSTRI
NATALI,**

**PIO MENTIS AFFECTU,
PROPOSITUM**

**RECTORE ET SENATU
ACADEMIAE REGIOMONTANAE.**

ANNO

MDCCLIX.

**REGIOMONTI,
LITTERIS HARTUNGIANIS.**

4-20

Quod Deus ter optimus terque maximus Filium suum unicū miserit in hanc tellurem, ut mortali se carne nostra indueret, et eadem vestitus non solum nos viam doceret, quae dūcit ad aeternam beatitatem; sed ut eadem in carne lueret quoque poenas, peccatis nostris debitas, nostroque loco plenissime impleret, quod lex jubet; adeoque tum nos ab aeternis flammis praestaret tutos, tum jus quoque nobis acquireret et aditum pararet ad felicitatem aeternam; in his spei nostrae vertitur cardo, et salutis nostrae ponitur ancora. Enimvero, cum nostrarum partium esset, grata et devotissima mente, hanc Dei et Servatoris nostri benignitatem agnoscere, idque remis ac velis agere omnibus, ut ipsius hujus, quam voce ecclesiastica, *incarnationem* Christi dicimus, beneficio salvi evaderemus: ea tamen permultorum, pro dolor, perversa et perditā plane est indoles, ut non solum hoc oblatum sibi beneficium respuant, aspernentur et repellant; sed ut id quoque omnibus agant viribus, quō Dei hanc gratiosam in nos voluntatem, prodigiis et portentis de coelo satis firmatam, absonam et Deo indignam pronuntient, et, quod inde consequitur, ipsa salutis nostrae fundamenta evertere satagant.

Quam vehementer autem in his fallant et fallantur, hoc ipso die festo, qui recolendis natalibus Servatoris nostri sacer est, demonstrabimus.

Non diffitemur autem, quin potius asserimus ipsi, quod negotium hoc incarnationis Filii Dei mysteriū sit plenissimum, et forte inter reliqua, quae revelatio tradit, mysteria maximum, in eodemque obvia esse non pauca, quae tum hominum, tum ipsorum etiam Angelorum superant captum; quare Apostolus ipse scribit 1 Tim. III, 16: *citra controversiam; mysterium est magnum; Deus apparuit in carne.*

Inter ea, si de eo ex hac parte iudicandum est, utrum Deum deceat, et eo dignum sit, hominum in gratiam ablegasse Filium suum unicū in carnem; tantum abesse, confidenter pronuntiamus, ut opus hoc Deum dedeceat, ut potius nihil peraeque ne cogitatione quidem assequi liceat, quod magis eo sit dignum, eumque magis deceat.

De quibus autem, ut liquidius et plenius constet, in limine statim monendum ducimus, quod, concinentibus nobis tum Theologis, tum Philosophis omnibus, id dicamus, *Deum decere*, quod ejus conve-

convenit attributis. Contra ea, id Deo indignum, eumque dedecere appellamus, quod eius attributis repugnat, illisque detrahit.

Quod autem nullo modo hoc fiat per dogma de Filii Dei incarnatione, hoc nullo negotio conspici dabitur, si modo animum rite attendimus ad ejus, quod Deo dignum aut indignum sit, notionem illam, quam modo exhibuimus.

Et quidem, quod non repugnet Dei attributis, quae quiescentia audiunt, v. g. ejus aeternitati, simplicitati, cet. nec ejus omniscientiae et omnipotentiae, de his non attinet vel quicquam exponere, cum haec cuilibet, vel leviter animum attendenti, satis superque clareant. Quod autem nec illis attributis, quae moralia dicimus, non repugnet, quin illa potius mirifice efferat atque collustret, id, quantum nostro proposito satis est, sequentia extra controversiam ponent. Missio scilicet Filii Dei in nostram gratiam non repugnat

I.) Dei *benignitati* et *beneficentiae*, quin potius hanc commendat, et ita conspiciendam praebet, ut nihil cogitari possit supra. Dei enim *beneficentia* et *benignitas* ponitur in his, ut studeat perfectioni et felicitati eorum, quae condidit, quousque modo perfectionis et felicitatis sunt capacia, et perfectioni totius universi nihil derogatur. Quo majora, itaque, ex hoc illove facto divino bona et beneficia in ea, quae condidit, profluere ponuntur, eo major et illustrior, per illud ipsum, Deo tribuitur et adscribitur *benignitas* et *beneficentia*. Enimvero, ex missione Filii Dei in carnem, si facta est, quod ii, qui Christi castra sequuntur, propugnant omnes, fuit

1) *primo loco* generis humani, ut nunc se ejus res habent, *salus omnis*. Postquam enim in primis parentibus peccatores nos sumus facti, poenae quoque aeternae facti sumus obnoxii; quae quidem nostra conditio, nisi fuisset immutata, nobis melius fuisset, si nunquam fuisset nati et conditi; siquidem satius est, omnino non vivere, quam misere vivere; satius, in nihilum redigi, quam aeternos cruciatus perpeti. Math. XXVI, 24. Per missionem autem filii Dei in carnem, et per illa, quae hac carne nostra vestitus fecit et perpeffus est, non solum id est effectum, *ut reatu hoc solvi possimus omnes*, quotquot eo solvi serio cupimus; sed *major quoque pro nobis parata et parata est beatitas, quam quidem illa fuit, in qua initio conditi eramus* et ad quam, per Adami obedientiam, aut propriam, pertingere nobis fuisset datum. Propterea, quod jus illud, quo jam gaudemus postulandi, aut, si mavis, expectandi a Deo felicitatem, non funda-

tum est in obedientia Adami, aut obsequio proprio; sed in illis, quae Christus praestitit, fecit et perpeſſus est. Hujus autem obedientia tanto perfectior est obedientia nostra et Adami, quanto praestantior Christus est Adamo et hominibus omnibus, imo, et ipsis Angelis; Ebr. II, 2. 3. conf. Ebr. I, 4-14. Rom. V, 12-27. Ut itaque vel hoc nomine, non sine ratione, antiqua Ecclesia, cum Hippo-nensium Praefule, Augustino, cecinerit: *O felix Adae peccatum, quod meruit, tantum habuisse Redemptorem.*

2) Per missionem hanc Filii Dei in carnem nostram non solum hoc effectum est, ut jam major nobis parata sit felicitas, quam quidem praeter hanc expectare nobis licuisset: sed major quoque et longe arctior parata est humani generis, cum Deo, conjunctio, majorque dignitas, et ejus quidem generis dignitas, quae longo intervallo et illam post se relinquit, quae ipsorum est Angelorum. Sunt hi, quatenus naturam illorum in se spectamus, praestantiores longe hominibus, et ipso etiam Adamo in statu quoque innocentiae; siquidem natura adeo praecellenti gaudent, ut Apostolus, Filii Dei verissimi nominis divinitatem evicturus, sibi visus sit id, inter alia, et per hoc fatis probasse, si illum Angelis superiorem esse demonstraret. Ebr. I, 4-14. Enimvero cum Filius Dei, non Angelorum, sed nostram sibi naturam junxit, et hanc sibi intime univit; non ille ipse modo ex aeterna generatione, sed nos quoque, per eum et ejus incarnationem, summa necessitudine Deum attingimus. Qua de causa, quando hac nostra consuetudine, qua Deo per Christum juncti sumus, recte utimur, et per fidem quoque Christo agglutinamur, Paulus nos non haeredes modo Dei, sed *cohaeredes* quoque Christi pronuntiat, Rom. VIII, 17. et hoc quidem non sine valida ratione; siquidem hac via, in eandem relationem versus Deum transimus, et judicio voluntateque Dei Patris et Filii constituimur, in qua quidem Christus est constitutus.

3) Haec carnis nostrae a Filio Dei assumptio, *sponsionis fideique pignus* nobis dat certissimum, nihil tam grave, nihil tam pretiosum et praecellens esse, quod nobis, ex Dei et Christi benignitate et beneficentia, non liceat expectare in posterum quoque. Cum enim hac ipsa missione Filii in carnem, abunde testatus est Pater, quam vehementer nobis cupiat; si quidem nec filium nobis negaverit, nec eidem perpercerit, sed eum pro nobis omnibus tradiderit, quo quidem ipse nihil habet praestantius, nihil sublimius, nihilque carius: qui dubitare

tare possumus, quin nobis una cum illo, omnia sit largiturus, quae ex se ad nos modo proficisci possunt beneficia? Et, cum Filius, qui idem cum Patre altissimus est Deus, non recusavit, nostram in gratiam carne se nostra contegere, in eadem vitam deponere et sanguinem profundere; quid tam grave, quidque tam grande vel animo concipi potest, vel cogitatione fingi, quod non fidenti animo et plenissima fiducia, ex ejus in nos amore sperare jam nobis concessum sit? Rom. VIII, 30. 31. 32. 33. Rom. V, 5. seq. Multa sane et eximia sunt beneficia, quibus Dei liberalitas nos, prae non numerandis aliis, ditavit: dum ille nos non solum jussit ex nihilo prodire; non solum in nostrum commodum tot tantaque condidit, quorum nec numerum inire nobis est datum; sed, jam ab initio quoque, nos ad suam imaginem effinxit, ita quidem, ut, cum reliqua, quae Deus condidit, ejus quasi tergum modo, ejusque vestigia conspicienda praebent, nos vultum quasi et faciem ejus exprimamus, et oris ejus imagine coruscemus. Gen. I, 26. 27. 28. Sap. II, 23. Verum, quando haec, et quae hoc genus sunt plura, contendimus cum illo beneficio, quod filium suum unicum nostram assumere carnem procuraverit; illa omnia sic obfuscantur, atque quidem stellae, eaeque et primae magnitudinis, ad surgentis solis radios disparent; 1 Joh. IV, 9. 10. Joh. III, 16. Rom. V, 8. Joh. XV, 13. 1 Joh. III, 16. Eph. III, 19.

4) Per hanc filii sui, in carnem nostram, missionem Deus *benignitatis suae documentum extare voluit, non solum in genus humanum, sed in omnem quoque suam civitatem et spirituum sanctorum multitudinem.* Verissimum est, quod in conjunctionem illam intimam, per incarnationem Filii Dei, primo loco venerit Christi natura humana; proxime ab illa et per illam, genus humanum omne Christo necessitudine coniunctissimum. Verum enim vero, cum genus humanum pars sit et portio universae Dei civitatis; profecto, quicquid per eandem, huic ut parti contigit, ad universam quoque Dei civitatem pertinet. Non temere itaque incolae coeli omnes et spirituum sanctorum universitas laetari dicuntur, quoties vel unicus mortalium ad Deum se convertit, Luc. XV, 7. 10. neque abs re, cum Christus nasceretur, integra Angelorum cohors laetabunda adstabat, Deumque laudabat, Luc. II; quoniam ex hoc ipso Christi in carnem adventu, divinae beneficentiae experimentum non in homines modo, sed in se ipsos quoque capiebant. Immensum sane pelagus hic se nobis

aperit, in quod exspatiari daretur meditationi nostrae, si nobis liceret copiosiores esse: sed angusti isti cancelli, quibus circumscribitur haec nostra tractatio, vela contrahere iubet. Interea hoc unicum praetermittere nefas esset, quod per hanc ipsam carnem, quam sibi Filius Dei sociavit, humanam, *omni rerum universitati* quoque eximia accreverit dignitas; siquidem per eandem effectum est, ut universum, qua patet, immensam praestantiam immensumque pretium adeptum sit, ut Deus id longe maioris faciat, eique magis quoque faveat, quam quidem, si eidem, per hanc incarnationem, Filius Dei non fuisset intextus. Peraeque eadem ratione, atque annulo mediocris valoris, eximium additur pretium, quando gemma quadam clarissima distinguitur; atque Rex Ahasverus propensa voluntate prosequeretur gentem Judaeorum eique insignia indulgebat privilegia, tantum quod certior erat factus, ex eadem Estheram esse ortam, quam matrimonio sibi iunctam habebat; atque Deus ipse Israelitas amabat, illosque amplissimis ornabat beneficiis, ex sola hac causa, quia Abrahamo, Isaaco et Jacobo necessitudine erant coniuncti. Quoties enim iam Deus rerum intuetur compagem, toties eidem Filium suum innexum intuetur. Ut itaque haec filii Dei incarnatio, non generi modo humano, non civitati modo Dei, sed omni quoque rerum universitati pretium dignitatemque addiderit, et denique Dei favorem conciliaverit tantum, quanto, extra illam, nunquam fuisset gavisa. Hinc *Ill. Leibnitzius, in Epitome controversiae ad syllogismos redactae, Tentaminibus Theodicaeae annexa. in responsione ad Object. I.* ita ait: „Adami lapsus a Veteribus dictus felix culpa, quia
 „cum foenore immenso reparata fuit, per incarnationem Filii
 „Dei, quae universo nobilius quid impertiit, quam quicquid
 „in rebus creatis, absque illa futurum fuisset. „ Per incarnationem Christi autem intelligit, et eam comprehendit *Vir Ill.* omnia auxilia, omniaque beneficia, quae intuitu optimi Sospitatoris nostri, tum generi humano, tum toti civitati Dei, seu spirituum multitudini, tum mundo huic adspectabili obtingunt. Et idem ille *Vir illustris, in causae Dei apologetica tractatione §. 49.* ita scribit: „Optimae
 „huic seriei rerum eligendae, maxima ratio fuit Christus, *Σεωδω-*
 „*πος*, sed qui, quatenus creatura est ad summum provecta, in serie
 „nobilissima contineri debebat, *tanquam universi creati pars*, imo ca-
 „put, cui omnis tandem potestas data est in coelo et in terra,
 „in quo benedici debuerunt omnes gentes. Quae, si recte expen-

expenduntur, hoc saltem satis superque loquuntur, quod per hanc Filii Dei missionem in carnem, tantum perfectionis, totque bona acceperint generi humano, civitati Dei universae, quid? quod omni rerum conditarum universitati, quodque per eandem hanc tanta essent, in hoc universo, benignitatis et beneficentiae divinae documenta, quot quantaque non exstitissent, si Deus eam non procurasset. Cumque Deum non dedecet, sed eo dignissimum sit id, quod eius, qua bonus est, benignitatem et beneficentiam commendat, effert et collustrat: tantum abest, ut haec Filii sui incarnatio volente et procurante Deo facta, eum dedecet, ut potius nihil peraeque Deo dignum, vel cogitatione fingi possit. At, eadem haec Filii Dei incarnatio, non benignitatem modo et beneficentiam Dei, sed

II.) Dei quoque *sanctitatem* amplificat et conspiciendam praebet. Sanctum enim nuncupamus Deum, non solum eo nomine, quod ipse adversetur malum morale, sive peccatum, et contra amore prosequatur illud, quod rectum est et iustum; sed quod eo quoque directum habeat animum, ut illud fugiant et hoc sectentur quoque entia, ratione et libera voluntate praedita, omnia. Enim vero, ad hoc boni rectique studium in sua civitate promovendum, non una ratione, mirifice facit missio filii Dei in carnem.

Primo, enim, hoc pacto tale virtutis, pietatis et sanctitatis mundo huic invecum est *exemplum*, quale, extra hanc Christi incarnationem, eidem non inexistisset. Ita enim studuit ille virtuti *naturali*, quae complectitur officia, quae nobis ipsis debemus, e. g. temperantiae, mansuetudini, castitati, cet. ut nemo inter ipsos ei inimicissimos, illum coarguere potuerit peccati; ad eum modum *publicam rem* curae cordique habuit, ut ei promovendae, vitam quoque deponere et sanguinem profundere non detrectaverit, et id quidem eorum quoque in gratiam, qui eius insensissimi erant inimici; ea in Deum erat *pietate*, ut lubentissime, eo volente, exquisitissimos dolores et cruciatus, quid, quod mortem ignominiosissimam subire non recusaverit. In his omnibus nobis tale, ad illud imitandum, propositum est exemplum, quale nec Adamus, imo nec ipsi Angeli nobis exhibent. Quantum enim ad Adamum, licet sanctus et purus conditus, ita tamen lapsus est, ut non solum sibi ipsi, sed nobis quoque omnibus, gravissimum contraxerit reatum, nosque omnes, una cum se ipso, in omnis generis miseriam dederit praecipites. Quod autem ad Angelos, et quidem sanctos illos, adinet,

attinet, illi quidem praëclarum nobis praebent exemplum, quod imitari nos oportet; obedientia tamen, quam iidem praestant Deo, longe inferioris est ordinis, quam quidem illa, quam Deo praestitit Christus. Quicquid enim illi Deo imperanti praestant obsequii, in eo tamen nihil praeterea praestant, quam ad quod praestandum obligati sunt, ita quidem, ut, cum omnia Dei mandata fecerint, profiteri tamen illos oporteat: *inutiles sumus servi: qui fecimus, quod facere debuimus.* Filius autem Dei, qui carne se nostra obtexit, et eandem sibi univit, hanc suam humanam naturam, in eadem quoque praerogativas assumpsit, quae sibi, ut Filio Dei, erant propriae; ad quas omnino pertinet, quod et illa omni lege, adeoque et obligatione omni, fuerit soluta. Quidquid itaque ille fecit, et in nostram gratiam fecit, id soli propenso eius in nos animo, et puto eius, in Deum Patrem suum, amoris in solidum est tribuendum.

Praeterea, iidem hi non idem praestitere Deo obsequium, quod quidem Christus eidem praestitit, nec eadem, nostram in gratiam, perpeffi sunt, quae quidem Christus perpeffus est, imo quibus praestandis et perferendis ne pares quidem fuere; siquidem Christus omnia ista, quae universum genus humanum Deo eiusque infinitae iustitiae debebat, et agendo et patiando, ad assem per solvit. Quod itaque Filius Dei, carne nostra vestitus, virtutis et pietatis exemplum, tum nobis, tum ipsis quoque Angelis, exhibuit, tale est, quale in tota rerum universitate, si a Christo recedis, non deprehenditur.

Non autem, hoc modo, singulare et eximium sanctitatis exemplum tantummodo investum est mundo; sed per idem hoc factum, *fortissimae rationes moventes*, ad sanctitatem sectandam, nobis sunt propositae. Quo enim maiora sunt beneficia, quibus Dei benignitas et munificentia nos mactat, eo non solum maior inde enascitur in Deum obligatio ad illum amandum, et ei obtemperandum; sed fortiora quoque nobis praesto sunt calcaria, ut illum amemus, eique nos gratos exhibeamus, eiusque mandata exsequamur. Verum, quod Filius Dei nostra se carne, Deo id volente, induerit, ut in eadem nostro loco exquisitissimos cruciatus experiretur, et nos ab aeternis flammis praestaret tutos, denique, ut ius ad vitam aeternam nobis acquireret, eius generis est beneficium, a Dei beneficentia in nos profectum, cum quo nullum aliud potest contendere; imo, beneficium est adeo insigne, ut reliqua beneficia omnia, quae eius munificentiae habere

habemus accepta referenda, ad hoc dispareant. i Joh. IV, 9. Joh. III, 16. quod ipsum, quoque, et eam vim habet, ad nos commovendos, ut ita Deum amemus, ut etiam omne, quod in viribus est, ei devoveamus, imo ut parati et prompti esse possimus vitam quoque, quoties id eius fert voluntas, lubenti et hilari animo deponere. i Joh. III, 16. Phil. II, 5. seq. Quod haec vis et efficacia huic Dei beneficentiae insit, eius exhibent specimina non Prophetae modo et Apostoli, sed innumera quoque exempla sanctorum, qui pro Christo non solum extrema supplicia sunt passi, sed mediis quoque in flammis Deum laudarunt, quod dignos se iudicavit, qui sua morte Dei et Christi gloriam illustrarent. Act. V, 41. cap. XX; 22-24. Rom. VIII, 35-39. cap. XIV, 7-9. 2 Cor. V, 14. 15. Gal. II, 20. Joh. XXI, 29. Ebr. XI. per integrum fere caput. Conf. quoque Catalogi testium veritatis.

Paucis, quemadmodum Christus insigne plane et eximium amoris in alios, et pietatis in Deum, adeoque perfectae sanctitatis nobis omnibus prae-buit exemplum, ad imitandum propositum; ita eius incarnatio et, quae, homo factus, in nostram gratiam fecit et perpe-sus est, quaeque, per haec omnia, nobis peperit beneficia, haec tantam vim habent, ad nos effingendos in eius virtutis, pietatis et sanctitatis exemplum, ut haec longo post se intervallo relinquant ista, quae in ipso innocentiae statu ad virtutem et pietatem adfuissent incitamenta.

III.) Iustitiae quoque suae, et quam acer spretae et violatae legis suae sit vindex, tale per haec omnia dedit documentum Deus, quale, absque hoc, in universo non exstaret. Hanc suam iustitiam demonstravit quidem Deus olim iam, in ever-sione Sodomae, in ever-sione Hierosolymae, in telluris huius inundatione, in iudicio, quo malignos spiritus ad aeternos carceres damnavit; demonstrabit eandem quoque, quando aeternis cruciatibus afficiet omnes, qui Christum respuunt atque repellunt. Enim vero, quam vehementer Deus irascatur peccatis, ex hoc demum recte conspicitur, quod nec Filio suo, postquam poenas peccatorum nostrorum luendas in se suscepit, et mortali se carne nostra induit, pepercerit; sed ita dure et severe illum tractaverit, ut, sive ad cruciatum ipsos, quos perferendos habuit, sive, ad personae praecellentiam respiciamus, a qua criminum nostrorum poenas sumit, horror perstringat plane animum, et per haec demum recte conspicium sit factum, Deum esse ignem

edacem Hebr. XII, 29. Rom. III, 25. cap. V, 9. Ebr. IX, 22. cap. VII, 26. 27. Hebr. X, 26 - 31. Actum ageremus, quodsi in his exponendis fusiores essemus, cum in his abunde nobis satisfacere possit *B. Lutherus*, in sermone, quem, *Dominica Palmarum*, habuit, in Christi passionem, qui seorsim apud nos recusus, et in omnium manibus est. Et profecto, si quoque effectus testatur de sua causa, ex eodem hoc iudicari quoque potest de gravitate cruciatuum, quos Filius Dei nostro loco perpeffus est. Si quidem per cruciatus, quos delinquentes ipsi perferendos habent, et habuissent, nunquam Deus pacatus fuisset, nec pacabitur quoque in posterum; hinc etiam aeterni. Contra ea, dolores isti, quos Christus pertulit, tantum momentum habuerunt in Dei iudicio, ut, per illos, illius iustitiae vindicatrici, ita fuerit satisfactum et Deus ita plene fuerit pacatus, ut iam quoque paratus sit omnibus, ad ultimum quadrantem, condonare delicta, quotquot modo vera fide Christum suscipiunt. 1 Tim. I, 13 - 16. Eph. I, 7. 8. Cap. III, 8. 19. Rom. 8. fere per tot.

IV.) At non benignitatis modo, sanctitatis et iustitiae; sed veracitatis quoque suae Deus per haec exhibuit documentum illustrissimum. Profecto, quodsi fieri posset, ut Deus vel semel promissis non staret, sed fidem datam falleret; hoc tum evenisset, cum in eo esset, ut ex condicto Filium suum unicum in carnem mitteret, quo suo sanguine debita nostra expiaret. Enim vero, et tum quoque in fide stetit, Gal. IV, 4. 5. Quo ipso sponfionum suarum, fideique suae pignus gravissimum, certissimumque documentum dedit, nihil tam grave, nihil tam magni et pretiosi esse, nec quicquam tantum momenti tantique ponderis habere, quod ex Dei liberalitate et munificentia non liceat expectare, quando semel illud pollicitus est.

V.) Sunt et alia, quae ad Deum pertinent, quae nobis non innotuissent, nisi interveniente incarnatione Filii Dei, quo fortasse et ipsum *S. S. Trinitatis mysterium* est referendum. Enim vero, angustia pagellarum vetat illa pluribus persequi. Interea facere non possumus, quin hoc unicum addamus, aut potius repetamus, quod laudata Dei adtributa non hominibus modo, per hanc Christi incarnationem, sed omni et *universae Dei civitati, et interminatae multitudini spirituum* quoque conspicienda sint proposita; adeoque et eorum conlectaria quoque ad Deum celebrandum, ad pietatem in Deum excitandam et augendam, ad studium sanctitatis promovendum, ad fiduciam in Deo ponendam, ad intensissimum in Deum amorem pro-

gignen-

gignendum et confirmandum. cet. non ad genus humanum modo, sed ad omnes quoque totius universi, quaque patet, incolas, ratione et libera voluntate donatos, omnino pertineant. Quemadmodum enim iudicia illa, quae olim Deus in alios, imo et illud, quod exercuit in malignos spiritus, non angelis modo, sed et nobis, hanc tellurem inhabitantibus, proposita sunt, ut in illud intuentes, et nos quoque Deum reverenter et religiose colamus Hebr. II, 1-4. cap. X, 24-31. cap. XII, 25-29. 2 Petr. II, 4-9. Jud. v. 4-7; quemadmodum praeterea, quae Deus olim in disitissimis regionibus, imo et Angelis dedit benignitatis, munificentiae, veracitatis suae cet. specimina, imo, omnia ista, quae sacrarum litterarum monumenta modo comprehendunt, proposita sunt, ut, per patientiam et scripturarum consolationem, nos quoque spem habeamus, Rom. XV, 4: ita eo minus est dubitandum, quin illa, quae Deus per incarnationem Filii nobis hominibus beneficia praestitit, et attributorum suorum documenta exstare voluit, eodem id procurante, ad omnes reliquos spiritus, quos universum capit, percrebuerint, ut et hi quoque usum ex his habeant et fructum percipiant, cum divina oracula, data opera et diserte, hoc doceant Eph. III, 8-12. conf. 1 Petr. I, 12. Luc. II, 13. 14. Restat ut evincamus,

VI.) Quod per hanc Filii sui in carnem nostram missionem Deus praecipue suam conspiciendam dederit *immensam sapientiam*.

Equidem videri posset, quod, si etiam alia attributa divina hoc in negotio demonstrasset Deus; nullo tamen pacto cum regulis sapientiae divinae, hoc eius factum possit conciliari; dum *primo*, si vel maxime cupivisset rebus humani generis, non tamen opus fuisset, ut impendio hoc Filii fecisset, cum per solam potentiam homines beare, adeoque studio suo in eos lapsos plenissime facere potuisset, quod satis est. *Secundo*, quoniam, dum Filium unicum, qui verissimi nominis Deus est, dedit, ut homines lucri faceret, hoc ipso plus amisisset et perdiderit, quam quidem lucratus sit; utrumque autem hoc ita repugnet legibus sapientiae, quam quod maxime. Quod autem ad

Primum, respondemus, quod si Deus per suam potentiam absolutam homines lapsos felices rursus praestitisset, quod quidem illum praestare potuisse, non inficiamur, tum in hoc reparationis negotio et modo, equidem suam potentiam suamque beneficentiam conspiciendas praebuisset; sanctitatis autem illius, aut potius iustitiae ul-

B 2

tricus,

tricus, nullum in eo apparuisset vestigium et documentum. Quo ipso autem omnino suae defuisset gloriae; siquidem ea ex illis modo conspicitur operibus, ex quibus, quando res agitur entium ratione gaudentium, eius attributa in nexu elucet; imo defuisset quoque beatitati promovendae reliquae suae civitatis, quae continetur intuitu, non solius benignitatis et potentiae, sed sanctitatis quoque et iustitiae divinae; de quibus olim exposuimus in Dissertationibus, de Satisfactionis necessitate, anno 1732. habitis.

Jam, quoniam gloria divina finis est omnium operum divinarum; haec autem per illa modo opera obtinetur, quae non unum alterumve modo, sed attributa Dei, in nexu exhibent; sapientiae autem sit, eam sequi agendi rationem, qua finis propositus optime obtinetur: profecto, tantum abest, ut reparatio generis humani per Christum, eiusque incarnationem, regulis sapientiae repugnet, ut potius sapientiae divinae nullum maius, et magis illustre, exstet documentum, hac Filii Dei incarnatione; siquidem, quod superius demonstravimus, exinde attributa Dei moralia generatim omnia, inprimis autem eius iustitia et benignitas in genus humanum, hunc in modum elucescant, ut neque laudi iustitiae nec benignitatis divinae per eam quicquam derogetur; quin potius tum haec, tum illa iisdem radiis eodemque iubare inde exsplendescant. Qua de causa Apostolus Paulus pronuntiat quoque, quod, ex hoc reparationis hominum modo, ipsi Angeli quoque gravissimum certissimumque divinae sapientiae documentum accipiant. Eph. III. 8-10. coll. Luc. II. 13. 14. 1 Petr. I. 12.

Ex his ipsis cernitur quoque, quod oppido fallantur, qui, in hoc reparationis hominum divino negotio, eandem sibi rationem invenisse videntur, quam quidem sequeretur pater familias, qui, ut gregem quendam v. g. ovium, poena liberaret, et eum servaret, filium unicum iuberet earum sibi naturam iungere, et earum loco mortem occumbere. Nam ex hac causa Deus hanc, per vicarium Christum, redimendi et reparandi homines viam est ingressus, ut ex altera quidem parte, pro sua in illos benignitate, medium illis procuraret, cuius beneficio servari et aeternum beari possent; ex altera autem, ut ne, si nulla praevia expiatione, sola potentia usus, illos servaret et felices praestaret, suae iustitiae eiusque demonstrationi deesset, id quod alibi demonstratur, et ex ipsis illis, superius N. III. excitatis scripturae testimoniis, perspicue claret. In illa autem, quae ratione

et

et libertate carent, exercitium et demonstratio iustitiae non cadit, siquidem iustitia ultrix ponit proprie dictum peccatum; hoc autem legem stricte dictam; lex autem, respectu eorum, quibus scribitur, in his praesupponit rationem et liberam voluntatem: hac autem peccata, vermes cet. omnino carent. Hinc citra controversiam, pater ille familias, absone ageret, si dictum agendi modum sequeretur; quoniam hac ratione non solum superflua faceret, sed et talia, quibus hoc in casu ne locus quidem esset. At, consilii divini, in reparando genere humano, per Christi incarnationem et eius mortem, disparem plane et per omnia diversam esse rationem, per se patet.

Quod autem ad *secundum* attinet, scilicet, quod in hoc negotio, Deus plus perdiderit quam quidem lucrifecerit, seu ad illum redierit, largimur, et sponte quidem, quod Deus servando generi humano id impenderit, quo nihil pretiosius rerum omnium universitas continet, dum Filium impertitus est, quo ipsi nihil est carius, quique maius habet momentum, quam reliqua, quae adsunt, omnia.

Interim inde non consequitur, ut hoc in negotio, Deus plus impenderit, quam quidem lucri fecerit. Nam a) Quamvis Dei hic Filius unicus, multa acerba, imo mortem ipsam fuerit perpeffus, non tamen haec omnia perpeffus est, ex ea parte, qua Deus est, siquidem in Deum, qua Deus est, proprie perpeffiones et mors non cadunt, sed, per suam naturam, omnis mutationis et dolorum in se absolute est nescius. Quicquid itaque Filius Dei perpeffus est; id est perpeffus secundum naturam suam humanam sibi unitam; quamvis, qua Deus, eam in illis perferendis suffulserit, iisque, quae pertulit, illud pretium indiderit, quo apud Deum valent. b) Quamvis largiamur Filium Dei, et hoc modo, quo in sua humana natura passus est, immensum pretium et momentum habere, et majus quidem, quam ut aliquid ad illud sit comparandum. Nihilo tamen minus Deus Pater, hoc in negotio, non ita eum dedit, ut illum plane perdiderit, aut nunquam terminandis cruciatibus eum addiderit, ita quidem, ut postea, Filio suo hoc unico plane orbus fuerit; quo ipso plus omnino impendisset et perdidisset, quam quidem lucratus esset; sed ad hunc modum, Filium dedit, ut exantlato, per triginta, et quod excurrit, annos gravissimo hoc opere, Filius redierit ad Patrem et ista maiestate et aeterna ineffabilique beatitate, primo conceptionis momento cum sua humanitate jam communicata, qua homo quoque, plene sine interruptione et in perpetuum jam utatur

et fruatur. Psalm. VIII, 5. seq. Ebr. II, 6. Phil. II, 5. seq. conf. Joh. V, 21-27. Math. XXVIII, 18. b) Quaestio itaque, de hac re, eo redit, utrum Deus, dum Filium suum in carnem misit, ut in eadem, ad certum tempus, exquisitissimos nostro loco perferret cruciatus, mortemque ipsam tum ignominiosissimam tum acerbissimam occumberet, imo ut ipsam iram Dei, qui ignis edax est, sustineret, *plura impenderit, quam quidem lucratus fuerit?*

Jam, omnino quidem, Dei et Filii Dei propensissimum in nos amorem admirari satis non possumus, dum ille Filium suum unicum in carnem nostram misit, et hic eandem sibi unire et gravissimis, per annos triginta, et quod excurrit, tormentis, se subicere lubens voluit. Haec Dei in nos benevolentia et misericordia, omnem nostrum captum omnemque cogitationem excedit; Eph. III, 8. 19. idque eo magis claret, quando animo volvimus, quod haec omnia nostram in gratiam peracta sint, in nostram, inquam, gratiam, qui non solum miseri homunciones, sed ejus etiam inimici et hostes eramus. Rom. VIII, 7. Coll. I, 21. Rom. V, 8-10.

Interea ut haec non eo trahantur, ac si in his Deus contra regulas sapientiae egerit, quo ipso, si res se ita haberet, ipsa hujus dogmatis, de Filii Dei incarnatione, veritas omnino everteretur; ad hoc probe animus est attendendus, quod per haec omnia Deus etiam ea sit consecutus, quae maximum momentum maximumque pondus habent.

Non solum, enim, hoc agendi modo, id est consecutus Deus, ut myriades hominum flammis aeternis reapse sint erepti et eripendi; contra beatitati ineffabili et nunquam terminandae sint reddituri et reddendi, ob quod hi Deum et Christum sempiternis laudibus celebrabunt.

Per haec, praeterea, non solum et id effectum est, ut jam, ad unum omnibus, aditus ad eandem beatitudinem pateat, ita quidem, ut nulli alii ista negata sit, nisi illi soli, qui ipse hoc Dei gratiosum in se consilium aspernatur atque repellit;

Per haec denique non solum felicitas totius civitatis Dei et infinitae multitudinis Spirituum, non uno respectu, aucta et toti universo summa, quam capere potest, perfectio indita est; sed, quod maximum, Dei quoque attributa ex hoc negotio ita exsplendescunt, ut ex hac ratione, rerum universitas ejus generis speculum divinorum sit attributorum, quale non existisset, si Filius Dei, per suam incar-

incarnationem non ei esset intextus; ut adeo et Deus ipse ultimum, omnium suorum operum finem per haec sit assecutus.

Non itaque hoc in negotio causa modo agitur *hominum*; non modo causa *totius civitatis Dei*; sed causa quoque *ipsius Dei*.

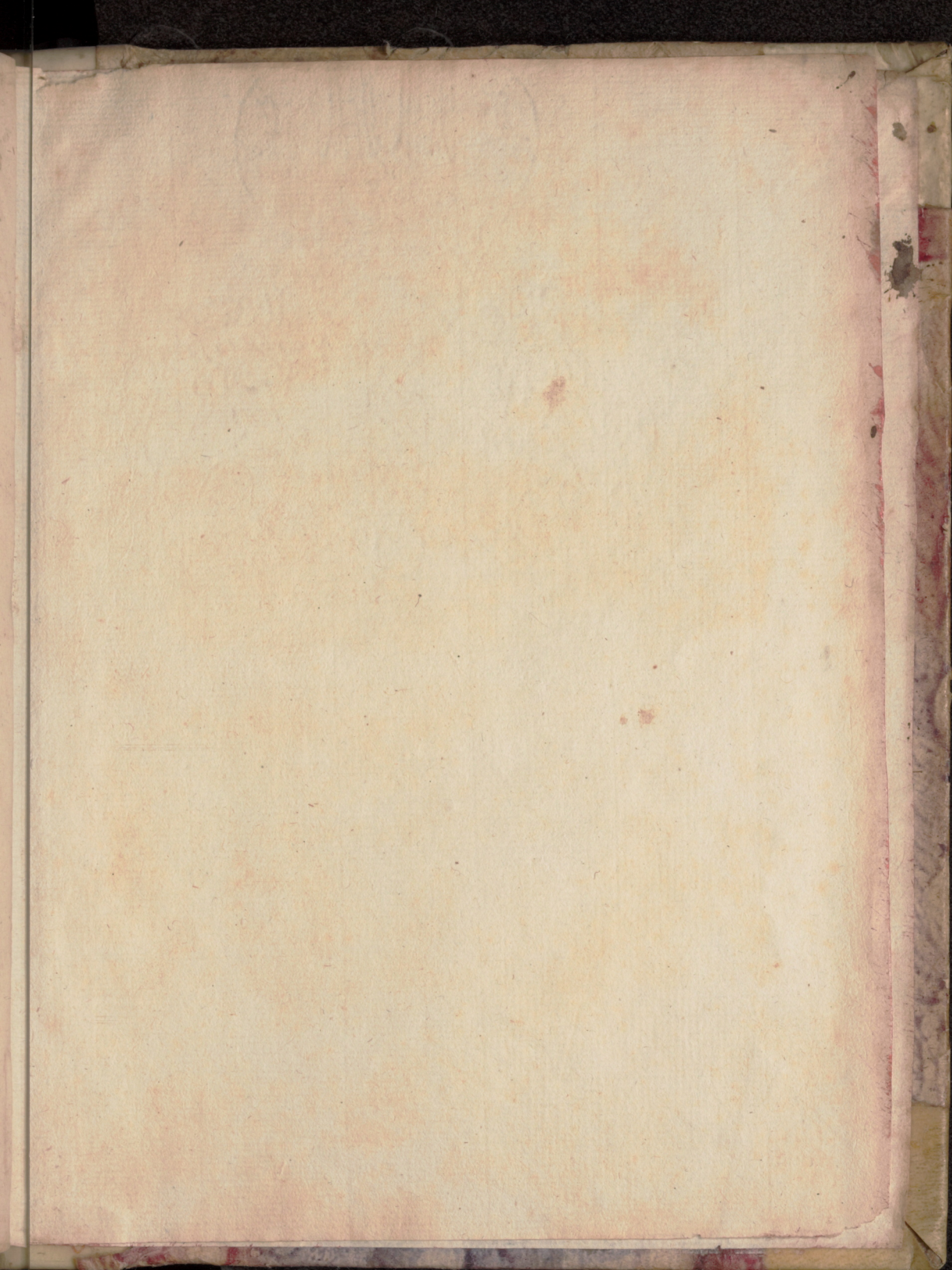
Quando autem hoc modo, ut par est, rationes subducuntur, non est, ut laudi sapientiae Dei, ex hac de Filii Dei incarnatione, vel quicquam metuamus. Quin potius ex hac ipsa, sicuti alia Dei attributa, ita ejus quoque sapientia elucet. Quid? quod, quantum et Filium Dei ipsum attinet, ille cruciatus quidem exquisitissimos et incrediles, imo mortem ipsam, ut vitae suae Dominus, ex voluntate Patris homo factus, pertulit; sed, quemadmodum illos lubens suscepit, ita quoque iidem jam sunt terminati; mors quam occubuit, jam est debellata; ignominia, qua conspergebatur, jam est absterfa; contra, ut homo quoque, jam vivit, vivit summe beatus, vivit constitutus in gloria nunquam terminanda; sibi quoque ipsi, non alia, quam jucunda est, et esse potest, praeteritorum malorum et cruciatuum, quos pertulit, recordatio: dum jam experimento quoque deprehendit, quantopere, per illa, quae perpeffus est, promoverit beatitatem generis humani, felicitatem totius civitatis Dei, inprimis autem gloriam Patris.

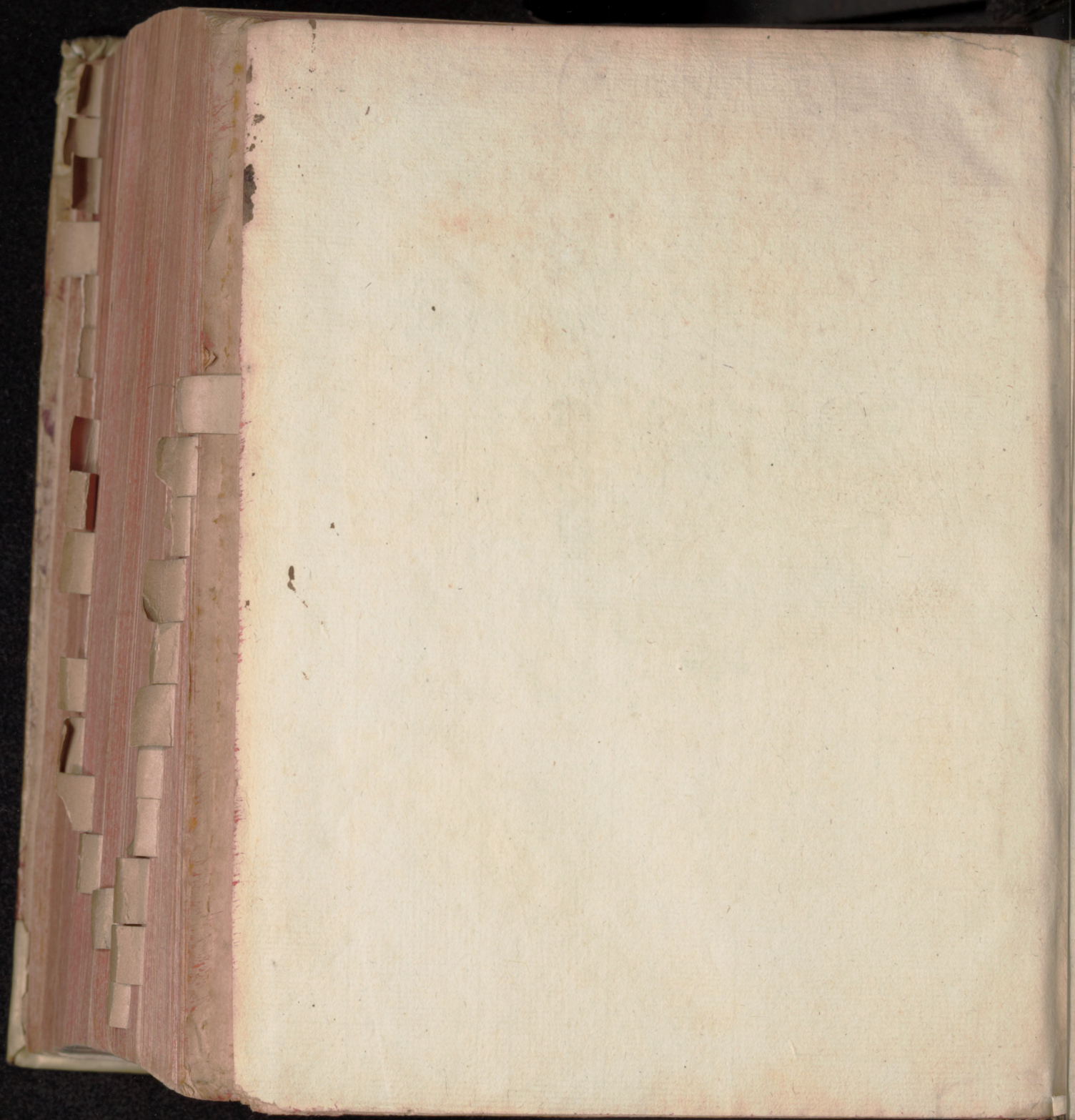
Simul, ut haec addamus, ex his ipsis cernere licet, quam parum momenti habeat, ad criminandam hanc, de incarnatione Christi, veritatem; quando obvertitur, eam peraeque parum decere Deum, atque deceret hominem, talia, qualia Christus pertulit, suscipere in vermis alicujus gratiam. Nam, quamvis citra controversiam, homo, in comparatione ad Deum ejusque Filium, longe minus pretium minoremque dignitatem habeat, quam quidem vermis ad hominem; nihilo tamen minus homo conditus atque aptus est, ad Dei imaginem gerendam, ad Deum cognoscendum, et ad eum laudandum; praeterea non solus homo, hac in quaestione, est spectandus, sed reliqua quoque, de quibus superius exposuimus, ad calculum sunt vocanda; et, quod praecipuum est, ad Dei gloriam hic est respiciendum, qui omnino meretur, ut ab homine ipso, et propter eum, ab universa Dei civitate aeternis concelebretrur laudibus. Quod si itaque homo ipse non dignus est, cujus in gratiam Filius Dei se carne ejus induerit; Deus tamen dignus est, ut ad illum illa redundet ex negotio hoc gloria, quae inde, ad ejus immensam benignitatem collustrandam proficisci modo potest. Aut, dedecet fortasse Deum immensae

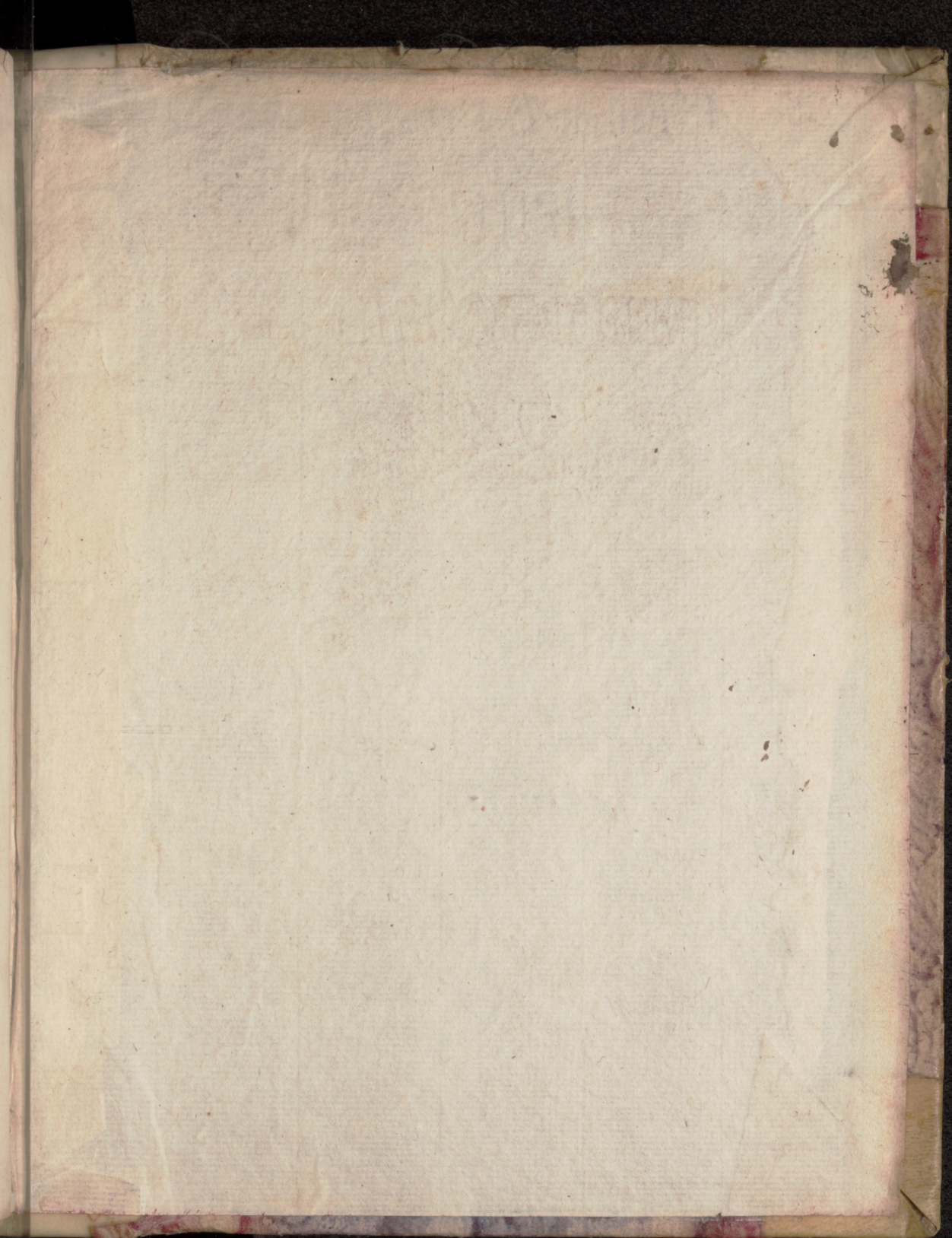
suae

suae beneficentiae et infinitae suae misericordiae documentum edidisse; cum illum non dedecet tale dedisse suae potentiae et scientiae infinitae? Quantum ad nos, nostra haec est sententia, quod, sicuti magnos magna, ita infinitum, qualis Deus est, infinita quoque deceant; et, quod tantum absit, ut ex ea causa, haec incarnatio Filii Dei Deum dedecet, quoniam illa, infinitam et omnem nostram cogitationem excedentem, in nos homines, beneficentiam loquitur; ut potius, si etiam nihil aliud accederet, vel solo hoc nomine Deo dignissima sit censa.

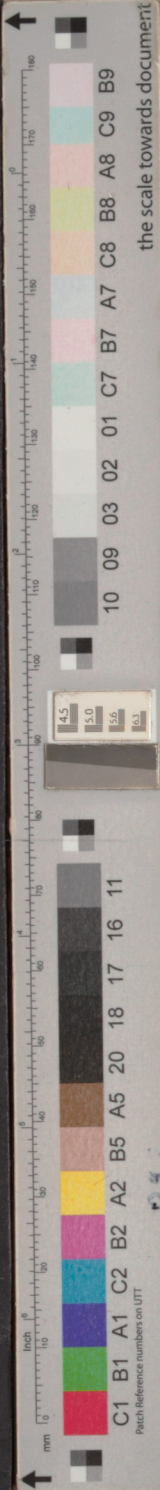
Nos igitur, *Cives*, de hoc modo cogitemus, quid nos jam deceat, nos inquam, quorum in gratiam Deus hunc suum Filium dedit: Huius autem summa quasi est: gratias hebeamus Deo rerum optimo terque maximo, et Filio ejus unico, quas mente concipere possumus maximas, quod nos ita amaverint, ut ille nostram in gratiam Filium suum dederit, et hic mortem nostro loco occubuerit; ut, quisquis in eum credat, non pereat, sed vitam obtineat sempiternam. Et hoc eo magis, cum in his exemplum nobis praeceant, non viri tantum sancti, sed ipsi quoque Angeli; quamvis ad hos non tam prope hoc divinum beneficium pertineat, quam quidem ad nos homines. 1. Petr. I, 3-9. Eph. I, 3-6, cap. III, 8. 19. Luc. II, 10-14. Apoc. XII, 10-12. Operam etiam demus omnem, ut ne in cassum hoc Dei acceperimus divinum beneficium. Agnoscamus itaque, quam desperata fuerit causa nostra, cui nulla alia medicina mederi potuerit, quam ut Pater Filium suum dederit, et hic carne se nostra induerit, et in eadem sanguinem profuderit; eumque precibus adeamus ardentissimis, ut suae incarnationis fructuum et nos participes reddat. Denique non cogitemus solum de his, quid nos jam deceat; sed nihil quoque nobis peraeque curae cordique sit, quam ut nos reapse quoque totos devoveamus Patri, qui nostram in gratiam non pepercit Filio suo unico; et Filio quod non recusaverit nostra se carne induere, et eadem vestitus, pro nobis mortem occumbere. Gloria autem sit Patri, eadem quoque sit Filio et Spiritui Sancto in secula seculorum, Amen.

the scale towards document

21

§. VI.

oc vt inter Deum T.O.M. & gentem Foedus
ritu sollempni fieret, Moses, altari ex-Sinaiticum
καὶ ἱεράγας cum sacrificiis eucharisticis sacrificiis,
anguine populum, ad altare qui stabat, Seruatoris
ens: ecce *sanguis illius foederis, quod pe-* Christi typis,
rum Exod. XXIV. v. 7. seqq. In usu hoc confirmatur.
ate apud gentes, vt testentur se caede,
as esse. Auctor est Liuius hist. L. I. cap.
quit M. Valerius (Fecialis), Jupiter, au-
populi Albani, audi tu populus Alba-
m prima postrema, ex illis tabulis ce-
nt, sine dolo malo, vtique ea hic hodie
ecta sunt, illis legibus populus Roma-
eficiet. Si prior defecit publico con-
tu illo die Jupiter populum Roma-
ego hunc porcum hodie feriam: tan-
to, quanto magis potes, pollesque. Id
m saxo filice percussit., Et Virgilius
l. v. 639. seqq.
nter se posito certamine Reges
s ante aras, paterasque tenentes
aesa iungebant foedera porca.
adferunt HERODOTVS Libr. I. cap.
GHAEVS in Annal. Sacr. Exc. 39.
t, vt Moses horum ritus fuerit imita-
sacrificio mortem Messiae adumbra-
rit

C 3

28